

Dupcsik Csaba

Sötét-rózsaszín szemüveg, szürke valóság, sárga irigység

Az Állami Számvevőszék (ÁSZ) kiadott egy jelentést, amely – [a Népszava](#) híradása után – nagy port vert fel a sajtóban (ízelítőképpen: [itt](#) és [itt](#) és [itt](#)) és a közösségi médiában (utóbbira jó példa [Nyáry Krisztián posztja](#), amelyen a feltöltés után 23 órával 5,1 ezer emoji és 3,1 ezer megosztás volt). A „'Pink education' jelenség Magyarországon?!” c. írás (a továbbiakban [Jelentés](#), a hivatkozásokban „Füzi et al 2022” – a négy szerzőből Füzi Beatrixot emelték ki kutatásvezetőként és szerkesztőként) az egyetemisták és diplomások közötti női *felül*reprezentáltságról szól, amelyet konzekvensen *túl*reprezentáltságnak nevez. A Jelentés egyrészt az ún. „lányos/nőies” és „fiús/férfias tulajdonságokkal,” másrészt a demográfiai tendenciákra tett állítólagos kedvezőtlen hatásokkal „magyarázza”, hogy miért tartja kedvezőtlennek ezt a női „túlsúlyt.”

Az alábbiakban megpróbálom kimutatni, hogy a Jelentés érvelése részben teljesen elhibázott, részben... tulajdonképpen nem is érvelés, csak annak *látszatát* keltő szöveg. Tehát a Jelentés *szakmai* gyengeségeire koncentrálok – ha szerkesztőként, mint megjelenésre szánt kézirattal találkozom vele, akkor már a lektorokhoz való kiküldés előtt elutasításra javasoltam volna a szerkesztőségnek. Mindez nem jelenti azonban azt, hogy ne értenék egyet a legtöbb kritika és komment által felvetett *morális kifogásokkal is*. Tünetértékű: a Jelentés 12 alkalommal használja a *túl*reprezentáltság vagy *túlsúly* kifejezését, kezdve rögtön a címben. Márpedig a *felül*reprezentáltság (tehát amikor egy bizonyos csoport tagjai nagyobb arányban jelennek meg *valahol*, mint az osztályadalmában) *túl*reprezentáltságnak minősítése mindig normatív, gyakran politikai-ideológiai elfogultságot jelez. Ez pedig egy *elvileg* társadalomtudományos írásban nem „csak” morálisan elfogadhatatlan, hanem általában szakmai farkasvakságot is jelöl.

Egy példa: az 1929-30-as tanévben – a zsidók egyetemről való kiszorítását célzó 1920-as numerus clausus törvény „lazítása” után – a hallgatók 10,5%-a volt izraelita vallású, azaz zsidó (Laky 1931: 51, 9. tábla). Ez nagyjából kétszeres *felül*reprezentáltságot jelentett a zsidóság osztályadalmi arányához képest, s a korabeli antiszemita hisztéria még ezt is „sokallta”. Azzal viszont senkinek sem volt gondja, hogy az értelmiségi, tisztviselő vagy katonatiszt szülők gyermekei több mint 12-szeresen *felül*reprezentáltak voltak a hallgatók között. Még az is csak a népi írók kis csoportját kezdte zavarni, hogy a földnélküli és törpebirtokos parasztok, tehát az össznépeesség mintegy fele gyerekeivel szemben a társadalom másik feléből származóknak átlagosan **75-ször nagyobb esélye** volt egyetemre jutni (számítás: KSH és Timár 1995:579-580 alapján).

Korántsem melleleg: 1930-ban a magyar diplomások 9,8%-a volt nő. Mégis, Nyáry Krisztián említett posztja felidézi azt a ritkán ismert tényt, hogy a nők egyetemről való kiszorításának javaslatával kapcsolatban már 1907-ben megjelent a numerus clausus kifejezése is.

Visszakanyarodva a Jelentéshez: a nők néhány százalékos *felül*reprezentáltsága miatt **túldimenzionált „túlsúlyról”** és „veszélyes” tendenciákról írni. Ha viszont ezt tették, akkor a Jelentés szerzőinek illett volna tisztázni, hogy milyen arányokat tartanának „egészségesnek”. Ha 50%-nál *kisebb* női arányt javasol – a 75%-ban nőkből álló – szerzőcsoport, akkor ezt igen erősen indokolni kellene (bár... nem lenne könnyű). Ha pedig 50-50%-ot, akkor el kellene számolni azzal: ilyen arányok a történelem folyamán csak „egy szempillantás erejéig” léteztek. Hiszen 1890 előtt a diplomások között 0,0% volt a nők aránya, majd a hölgyek,

folyamatos növekedés után csak 2001-ben kerültek szolid többségbe (mely évben egyébként [a 24 éves és idősebb népesség 53,9%-a volt nő](#)).

A „2022-es tanév őszi félévében [kiemelés tőlem – DCs] a felsőoktatásban tanuló hallgatók között a nők aránya már 54,55% volt” (Füzi et al 2022:5) – „bravúros,” hogy a szerzők már egy 2022 nyarán megjelent írásban előre tudják az őszi adatokat, miközben a KSH még a 2021/2022-es tanévről is csak „előzetes adatokat” osztott meg. A nappali tagozaton egyébként, a júniusban zárult tanévben 52% volt a nők aránya. Tényleg „válságos” helyzet.

A női „túl”-representáció „drámájának” mintegy fokozásaként a Jelentés így fogalmaz: „A nemi arányok eltolódásában közrejátszhatott a pedagógus szakma elnőiesedése. 2021-ben a hazai közoktatásban oktató 96 000 pedagógus 82%-a nő volt” (Füzi et al 2022:5). Egyszerűen nem tudom feldolgozni ezt az érvelést – mintha valaki egy hátrányos helyzetű kisebbségről írva „túlsúlynak” minősítené, hogy a csoport tagjai felülrepresentáltak a szegények között. A mai Magyarországon kutatónak sem kell lenni ahhoz, hogy tisztában legyünk vele: általában bármely szakma, illetve konkrétan a pedagógushivatás „elnőiesedése” annak következménye vagy tünete, hogy alacsony az adott foglalkozás presztízse és fizetése.

Érdekes: a felsőfokú informatikai képzésben csak 15,8% a nők aránya – de az itt végzetek 2,1-2,3-szor magasabb átlagos fizetésre számíthatnak, mint a hasonló szinten végzett pedagógusok; s más területeken is azt láthatjuk, hogy a nők aránya és a fizetés fordítottan arányos egymással (lásd [Bíró Attila cikkét](#)). S ez az átlagfizetés, hiszen ugyancsak köztudott, hogy a jobban fizetett vezető állásokban finoman szólva sincs „női túlsúly”; vagy például, hogy az ugyancsak „elnőiesedő” egészségügyben éppen a legmagasabb jövedelmű szülész-nőgyógyászok vagy sebészek között felülrepresentáltak a férfiak.

Kritikám további részét három pont köré összpontosítom:

I. „Az *Impetus Research* kutatási eredményeinek feldolgozása során az egymintás és kétmintás *t*-próbát, a *Welch-féle* kétmintás *t*-próbát és a leíró statisztika módszereit alkalmaztuk” – az első pillantásra szakmai kompetencia benyomását keltő elemzés azonban homokra épült. A Jelentés ugyanis előfeltételezi, hogy léteznek „férfias” és „nőies” tulajdonságok, majd az erről begyűjtött sztereotípiák eloszlását „méri.” Márpedig annak megállapítása, hogy a válaszadók többsége szerint a szorongalom vagy a szófogadás „lányos/nőies tulajdonság”, míg a csapatjátékosság és a logika „fiús/férfias tulajdonság” (Füzi et al 2022:14) esetleg érdekes lehet egy előítélet-kutatásban – de egy „oktatásszociológiai” cikkben teljesen funkciótlan. Korántsem melleleg: a főszöveg + irodalomjegyzék összesen 37 oldal, miközben a „nőies”, a „lányos”, a „férfias”, a „fiús” kifejezés vagy ragozott formája összesen 540 alkalommal szerepel a Jelentésben. Van ennek bármi köze a felsőoktatás nemi arányaihoz?

Nem terhelem vele a cikket, de nyomasztóan sok idézetet lehetne 19. század végi, 20. század eleji szerzőktől hozni, akik azt bizonygatták, mennyire „alkalmatlanok” a nők az egyetemi képzésre és a diplomás munkákra – tipikusan „a kreativitás, az önállóság, és jó memória hiányát” emlegették. Így legalább vicces azt olvasni, hogy a Jelentés válaszadói szerint az utolsó három egyaránt „lányos/nőies tulajdonság.” Kevésbé szórakoztató viszont: mintha a Jelentés fő tézise az lenne, hogy a gender „tulajdonságokról” szóló sztereotípiagyűjtemény miatt „veszélyes tendencia”, hogy a nők aránya néhány százalékkal magasabb az egyetemeken. Arról nem is beszélve, hogy még célzásokat sem kapunk arra nézve, hogy miért alakult ki ez a „veszélyes” helyzet. Úgy tűnik, hogy a Jelentés szerzői szerint az oktatási rendszer állapota, az általában vett női esélyek kérdése, a munkaerőpiaci diszkrimináció, az oktatáspolitikai stb. stb. nem játszanak érdemi szerepet abban, hogy kialakult az állítólagos „pink oktatás.” Ez utóbbi szóhasználatot érdemes jobban szemügyre venni:

II. A Jelentés szerzői nem eléggé tájékozottak a szakirodalomban és a tudományos szóhasználatban. Tünetértékű a címbe is kiemelt „*pink education*” fogalma:

- „*A rózsaszín galléros munka mintájára a 2000-es években angolszász területeken kezdtek el használni a fogalmat elsősorban a felsőoktatás vonatkozásában a nőknek az oktatás világában elfoglalt szerepének jellemzésére*” – magyarázza a cikk ún. Fogalomtára (Füzi et al 2022:38).
- A főszövegben, egyelőre hivatkozás nélkül: „*A munkaszociológiában bevett fogalom a 'pink collar work' (rózsaszín galléros munka), amely azokat a munkaköröket takarja, ahol a nők vannak többségben. A 'pink education' (rózsaszín oktatás, nevelés) kifejezést a 2000-es években kezdtek el használni a nők oktatás világában elfoglalt szerepének jellemzésére*” (Füzi et al 2022:8)
- Majd a 11. oldalon végre egy hivatkozás: Fényes Hajnalka: *A nemi sajátosságok különbségének vizsgálata az oktatásban* c., 2010-ben megjelent kötetére. (Ugyanitt Lannert Judit 2021-es írására is hivatkoznak, de az utóbbi kiváló kutató „kabátlopási ügybe” keveredett: a hivatkozott zárótanulmányában egyáltalán nem használja ezt a kifejezést).

Fényes művének alcíme egyébként: *A nők hátrányainak felszámolódása?* (kérdőjellel a végén, nem ponttal, mint a Jelentés irodalomjegyzékében, 2022:40). Vérmérséklettől függően lehet felháborítósnak, vagy *minimum ironikusnak* nevezni, hogy használták fel a kolléga művét a Jelentés szerzői. Nézzük csak: „*Könyvünk címe az is lehetett volna, hogy mi jellemzi a 'pink education'-t ('rózsaszínű oktatást, nevelést')? A munkaszociológiában (főleg az angolszász szakirodalomban) bevett fogalom a 'pink collar work' (rózsaszín galléros munka) (Hunter College Woman's Studies Collective 1983 [nálam a 2005-ös kiadás – DCs])*” – kezdi a könyvét Fényes (2010:11; a nyomtatott példány oldalszámait adom meg, nem a Jelentés által használt, feltehetően illegális docplayerbe feltöltött változat, ettől eltérő oldalszámait). A forrás tehát egy csaknem negyven éve megjelent amerikai kötet (a mind Fényes, mind a Jelentés szerzői által elhagyott alcím szerint: *Bevezetés a Női Tanulmányokba*, ami, némi leegyszerűsítéssel, a ma Társadalmi Nemek Tanulmánya [*Gender Studies*] néven emlegetett megközelítés „előfutára” volt.)

Fontos megjegyezni, hogy az angolban a kékgalléros (kb. fizikai dolgozó) és fehérgalléros (szellemi) munkakörök bevett elnevezéseknek számítanak. A „*rózsaszín galléros*” jelző „*azokat a munkákat takarja, ahol a nők vannak többségben. (...) A 'rózsaszín galléros munka' legfontosabb jellemzője az alulfizettség, a rutin jelleg, a személytelenség, a kevés előléptetési lehetőség, szegregáltság a férfi munkaköröktől, és egyes esetekben a kisebb szakképzettség* [kiemelés tőlem – DCs]” (Fényes 2010:11). Bocsánat, de erről nem női „*túlsúlyra*”, „*a nők javára*” elbillent esélyegyenlőtlenségre asszociálnék (pl. a magyar pedagógusokra ebből csak az alulfizettség jellemző).

„*A 'pink education' (rózsaszín oktatás, nevelés) fogalom még nem terjedt el az oktatásszociológiában* [kiemelés tőlem – DCs], *pedig az oktatás világa is nemek szerint megosztott, hátrányok és előnyök jellemzik a különböző csoportokat. Kérdés, hogy a nők az oktatásban hasonló hátrányokkal küzdenek-e, mint a munka világában, vagy sikerült felzárkózniuk a férfiakhoz, esetleg a férfiak kerültek inkább hátrányos helyzetbe?*” (Fényes 2010:12) Jó kérdésfelvetés, bár szerintem a válasz az lehetne, hogy **nem** érdemes „rózsaszínezni” az oktatás világát – az oktatási felülreprezentáltság feltehetően *éppen a női hátrányok ellensúlyozásának* egyik sajátos, bár természetesen csak a nők egy kisebb része által járható útja. Ismétlem azonban: Fényesnél ez legitim kérdésfelvetés, **egyáltalán, egy kérdés** – míg a Jelentés szerzői úgy *tesznek, mintha* a szakirodalomban már régóta egységesen elfogadott válaszok lennének.

Bevett fogalom? A Google Tudósban 2022. augusztus 26-án

- a „*pink education*” kifejezésre 42 találat ugrik fel, első helyen egy, [Fényes Hajnalka említett könyvéről írt recenzió](#) címében;

összehasonlításképpen:

- „*pink collar*” – 11.400 találat,
- jelző nélküli „*education*” – 6,98 millió találat.

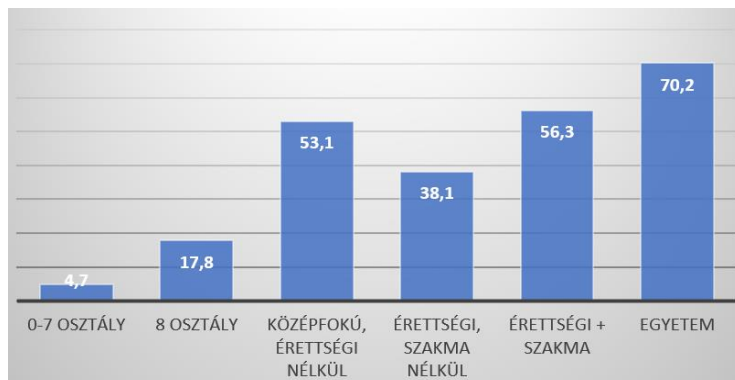
III. A Jelentés szerint a „női túlsúly” a születési mutatókat is veszélyezteti: „*A nők jelentős túlreprezentáltsága felsőoktatásban demográfiai problémákat [kiemelés az eredetiben – DCs] is okoz, megnehezítve a pártalálást a közel azonos szinten képzett fiatalok között. Ráadásul a párválasztás során a nőknél – kutatások szerint (Szűcs, 1996) – a végzettség is szerepet játszik. Míg a férfiak gyakran kevésbé képzett nőkkel házasodnak össze, addig a nők hajlamosak náluk jobban képzett férfiakkal házasodni [és nyilván egyesegyedül a nőkön múlik, hogy kit vesznek el, a férfiak passzívan elfogadják... DCs]. (...) Ha ez a tendencia folytatódik, [akkor DCs] a nemek közötti egyenlőtlenségek megfordulása a felsőoktatásban a termékenység csökkenésének kockázatához vezethet, mivel a nők házasságának valószínűsége, és ezzel a gyerekvállalás esélye is csökken*” (Füzi et al 2022:19).

Innen kétfelé ágazik el a gondolat. Egyrészt: **kevesebb házasság = kevesebb gyerek?** Érdekes tájékozatlanság egy olyan országban, ahol 1990 és 2015 között 3,7-szeresére nőtt az újszülöttek között [a házasságon kívül születettek](#) aránya (abban az évben születések csaknem fele, pontosan 47,8%-a házasságon kívül történt, [KSH 2015:3](#)). [Szűcs Zoltán fent hivatkozott tanulmánya](#) pedig, amely egyébként kifejezetten a *házasság nélküli* élettársi kapcsolatban élő családokról szól, korrekt, de – a téma gyorsan változó jellege miatt – elavultnak tekinthető. Szűcs legutolsó adatai 1994-ből származnak, s úgy találta, hogy a közös háztartást alkotó párkapcsolatok 5,75%-a házasság nélküli párkapcsolat (1996:61-62). Ugyanez az arány 2016-ban már 21,6% volt (Budapesten 24,1%) ([KSH 2017:23](#)).

Ráadásul azok csoportja, akik házasság nélkül élnek együtt, nem csak nagymértékben kiterjedt az utolsó évtizedekben, de alaposan meg is változott. Az 1990-es években számos kolléga bizonyos elégtétellel hangsúlyozta, hogy az élettársi kapcsolatban élők iskolai végzettsége tipikusan alacsony (már csak ezért is érdekes, hogy az elvileg a diplomásokkal foglalkozó Jelentés az ekkor született Szűcs-tanulmányra hivatkozik), de a 2000-es évekre ezek a hangok elhallgattak. Vagy: 1990-ben az élettársi kapcsolatban élők mintegy 70% volt elvált vagy özvegy (Pongrátné 2011:22), addig 2016-ban 70,6%-uk hajadon/nőtlen (érdemes hozzátenni: az élettársak 1,3%-a *papíron* házas volt). 2016-ban a 30 év alatti élettársi kapcsolatban élők (akik ekkor már lényegesen többen voltak, mint a 30 év alatti házasok) 99%-a volt hajadon vagy nőtlen ([KSH 2017:16, 6.3. ábra](#)).

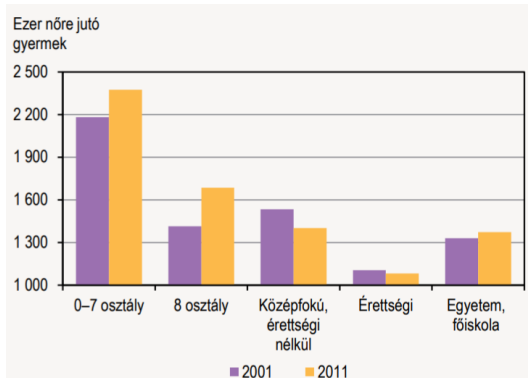
Az említett „elágazás” másik ágához először vessük össze ezt a két diagramot (1-2. ábra):

1. ábra. Nők foglalkoztatási rátája a legmagasabb iskolai végzettség alapján, 2011 (%)

adatok forrása

2. ábra. Teljes termékenységi arányszám a nők iskolai végzettsége szerint, 2001 és 2011 (1000 nő/gyerek)

forrás: [KSH 2014:2](#), 3. ábra

Manapság nyomasztóan divatos a kettős mítosz: „*az egyetem elvégzése és/vagy a karriervágy miatt nem szülnék a nők.*” A megrajzolt adatok jól mutatják, hogy mindkét sztereotípiát alapvetően téves. Ugyanis:

- egyedül a 0-7 osztályt végzett nők teljes termékenységi arányszáma lépte át a mitikus „reprodukciós szintet”,
 - de az övék sem sokkal
 - ráadásul, most már nagyon szűk és évről évre zsugorodó csoportot jelentenek: 2011-ben a 15-74 éves nők mindössze 2,3%-ának nem volt meg legalább a 8 általánosa (2019-ben már csak 1,5%) ([KSH web C](#)).
- A legfeljebb 8 osztállyal rendelkezők nők többet szülnék ugyan, mint a többi, ennél magasabb végzettségi csoport – de nem annyival többet, mint amennyivel kisebb mértékben van fizetett munkájuk.
- A 8+ osztály végzettségű csoportokban a „csak” érettséggel rendelkező nők
 - termékenységi mutatója a legalacsonyabb. A „csábító karrierkilátások” miatt? Nem életszerű, főleg, mert
 - az ő foglalkoztatottsági mutatójuk a legkisebb.
- **A diplomás nők,**
 - **noha évekkal tovább ültek az iskolapadban,**
 - **noha sokkal kecsgetőbb karrierlehetőségeik vannak** (gondoljunk csak a sok agyonfizetett, mégis törtető tanár-, tanító- vagy óvónőre, könyvtárosra, szociális munkásra),
 - **s noha csaknem kétszer (1,84-szer) nagyobb eséllyel dolgoznak, átlagosan mégis több gyereket szülnék, mint a „csak” érettséggel rendelkező hölgyek.**

Végezetül egy „vallomás”: lehet, hogy e sorok szociológus szerzője egyszerűen féltékeny az Állami Számvevőszék szociológiai kutatásaira (pedig mennyivel logikusabb, hogy ez a szervezet végeztet ilyen kutatásokat, nem pedig, például az MTA államosított hálózatának kutatói vagy az egyetemi oktatók). Példának okáért: fent a pedagógusok alacsony bérezésére céloztam, miközben az *ÁSZ egy másik* kutatási jelentése – amelyet, hogy, hogy nem,

éppen a 2022 tavaszi pedagógus-sztrájk idején tettek közzé, s amelyet szintén a *Népszava* „fedezett fel” – azt állítja, hogy [a magyar pedagógusok kifejezetten jól élnek](#).

Én kérek elnézést.

Hivatkozott irodalom:

- Biró Attila (2021) Husbavágó nemi egyenlőtlenség a magyar egyetemeken: emiatt maradnak le tízezrek. *Pénzcentrum*. 2021. január 14. Hozzáférhető: <https://www.penzcentrum.hu/oktatas/20210114/husbavago-nemi-egyenlotlenseg-a-magyar-egyetemeken-emiatt-maradnak-le-tizezrek-1109194> [letöltve: 2021-09-30]
- Engler Ágnes (2011) Pink education – Fényes Hajnalka: A nemi sajátosságok különbségének vizsgálata az oktatásban. A nők hátrányának felszámolódása? c. könyvéről. *Szociológiai Szemle*. 21(3): 146-151. Hozzáférhető: <http://real.mtak.hu/15164/1/Engler%20Pink%20SzocSzemle.pdf> [letöltve: 2022-08-26]
- Fényes Hajnalka (2010) *A nemi sajátosságok különbségének vizsgálata az oktatásban. A nők hátrányainak felszámolódása?* Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó.
- Füzi Beatrix – Pats Regina – Puskás Balázs – Váradi Eszter (2022) „Pink education” jelenség Magyarországon?! A felsőfokú végzettséggel rendelkező nők túltreprezentáltságának tényezői és gazdasági-társadalmi hatásai. *ÁSZ Elemzés*. Budapest: Állami Számvevőszék. Hozzáférhető: https://www.aszhirportal.hu/storage/files/files/elemezsek/2022/E2202_A_felsofoku_vegzets.pdf?download=true [letöltve: 2022-08-26]
- Hunter College Woman’s Studies Collective (2005) *Women’s Realities, Women’s Choices: An introduction of Women’s Studies*. 3th edition. New York–Oxford: Oxford University Press.
- Korfa (web) *KSH Interaktív korfa*. Hozzáférhető: <https://www.ksh.hu/interaktiv/korfak/orszag.html> [letöltve: 2022-08-26]
- KSH (2014) *A népesedési folyamatok társadalmi különbségei. Statisztikai Tükör 2014/126*. Hozzáférhető: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/nepesedes.pdf> [letöltve: 2021-09-30]
- KSH (2015) *Népmozgalom, 2015. Statisztikai Tükör 2016. április 1.* Hozzáférhető: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepmozg/nepmoz15.pdf> [letöltve: 2021-09-30]
- KSH (2017) *Mikrocenzus 2016. 3. Demográfiai adatok*. Budapest: KSH. Hozzáférhető: https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mikrocenzus2016/mikrocenzus_2016_3.pdf [letöltve: 2018-01-02]
- KSH (2019) *Népmozgalom, 2019*. Hozzáférhető: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepmozg/nepmoz19/index.html> [letöltve: 2022-08-26]
- KSH (web A) *Oktatási adatok, 2021/2022 (előzetes adatok)*. Hozzáférhető: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/oktat/oktatas2122e/index.html> [letöltve: 2022-08-26]
- KSH (web B) *Foglalkoztatási ráta legmagasabb iskolai végzettség szerint, nemenként (2006–)* Hozzáférhető: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qlf045.html [letöltve: 2022-08-26]
- KSH (web C) *A 15–74 éves népesség száma legmagasabb iskolai végzettség szerint, nemenként (1998–)* Hozzáférhető:

https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qlf015.html [letöltve: 2021-09-30]

- Laky Dezső (1931) *A magyar egyetemi hallgatók statisztikája 1930*. Budapest: KSH.
- Lannert Judit (2021) *Zárótanulmány az emberi erőforrás-szűkösségekről a magyar közoktatásban*. Budapest: T-TUDOK Tudásmenedzsment és Oktatókutatató Központ Kft. Hozzáférhető: https://www.t-tudok.hu/files/2/kutatasi_zarojelentes_t-tudok_magyar_210x297mm.pdf [letöltve: 2022-08-26]
- Liptai Livia – Patakfalvi Dóra (2022) Nem a nők arányával van baj – a boszorkányüldözés korszakát idéző gondolatok ezek. *Telex*. 2022. augusztus 26. Hozzáférhető: <https://telex.hu/életmod/2022/08/26/pink-education-allami-szamvevoszek-tanulmany-reakciok> [letöltve: 2022-08-27]
- Németh Erzsébet (kutatásvezető) – Béres Dániel – Huzdik Katalin – Deák-Zsótér Boglárka (2022) *Tanárok pénzügyi kultúrájának felmérése. ÁSZ Elemzés*. Budapest: Állami Számvevőszék. Hozzáférhető: https://www.aszhirportal.hu/storage/files/files/elemezsek/2022/E2149_Penzugyi_kultu_ra_tanar.pdf?download=true [letöltve: 2022-04-11]
- Pongrácz Tiborné (2011) A demográfiai értékrend változásában szerepet játszó főbb népesedési folyamatok. In: Pongrácz Tiborné (szerk.) *A családi értékek és a demográfiai magatartás változásai. KSH Népeségtudományi Kutatóintézetének kutatási jelentései 91*. Budapest: KSH. 17-35.
- Szalai Anna (2022a) Az Állami Számvevőszék a sztrájk alatt kiadott egy felmérést, amely szerint Magyarországon egész jól élnek a tanárok. *Népszava*. 2022. április 11. Hozzáférhető: https://nepszava.hu/3153282_az-allami-szamvevoszek-a-sztrajk-alatt-kiadott-egy-felmerest-amely-szerint-magyarorszagon-egesz-jol-elnek-a-tanarok [letöltve: 2022-04-11]
- Szalai Anna (2022b) Aggódik az Állami Számvevőszék a túl sok diplomás nő miatt, mert csökken a házasság és a gyerekvállalás esélye. *Népszava*. 2022. 08. 25. Hozzáférhető: https://nepszava.hu/3167260_allami-szamvevoszek-elemzes-diploma-nok-csalad-hazassag-gyerekvallalas [letöltve: 2022-08-26]
- Szűcs Zoltán (1996) *Az élettársi kapcsolatban élő családok társadalmi-demográfiai jellemzői*. KSH Népeségtudományi Kutató Intézet Kutatási Jelentései 56. Hozzáférhető: <https://www.demografia.hu/kiadvanyokonline/index.php/kutatasijelentesek/article/download/2051/2226> [letöltve: 2022-08-26]
- Timár Lajos (1995) Az oktatási rendszer és az értelmiség reprodukciója a két világháború közötti Magyarországon. In: Valuch Tibor (szerk.) *Hatalom és társadalom a XX. századi magyar történelemben*. Budapest: Osiris-1956-os Intézet. 577-587.
- Váradai Melinda (2022) Egy magyar nő nem lehet kreatív, és ne tanuljon tovább? Egészen megdöbbentő az Állami Számvevőszék elemzése. *Femina.hu*. 2022. 08. 25. Hozzáférhető: <https://femina.hu/kapcsolat/allami-szamvevoszek-kutatasi-pink-education/> [letöltve: 2022-08-26]
- Zorigt Burtejin (2022) Tényleg demográfiai válság lesz a diplomás nők miatt? *444.hu*. 2022. augusztus 27. Hozzáférhető: <https://444.hu/2022/08/27/tenyleg-demografiai-valsag-lesz-a-diplomas-nok-miatt> [letöltve: 2022-08-28]